

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ**

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА
теорії держави і права**

на тему: **«Особливості застосування процедури сімейної медіації в
Україні»**

Галузь знань 093 Міжнародне право,
Спеціальність 093 Міжнародне право
Студентки 3 курсу, групи МП-31
Вікторії Шевчук

Керівник: Яворський Я. Т.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка: ECTS _____

Голова _____

Члени комісії _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ	5
1.1. Сутність та ознаки сімейної медіації.....	5
1.2. Принципи та завдання сімейної медіації.....	8
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ МЕДІАТОРА В ПРОЦЕСІ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	12
2.1. Законодавчо визначені повноваження медіатора.....	12
2.2. Функції медіатора під час проведення сімейної медіації в Україні.....	14
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРИ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	17
3.1. Опис процесу проведення сімейної медіації в Україні	17
3.2. Дотримання конфіденційності та неупередженості в сімейній медіації..	21
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28

ВСТУП

Актуальність теми. По-перше, розлучення та конфлікти в родинях стають все більш поширеними в Україні. За даними Державної служби статистики України, кількість розлучень у країні збільшується з кожним роком. У таких ситуаціях сімейна медіація може бути ефективним інструментом для врегулювання конфліктів між різними сторонами.

По-друге, сімейна медіація є менш конфронтаційною формою врегулювання конфліктів порівняно з судовим процесом. Судовий процес може бути витратним та тривалим, а рішення суду може не задовольнити обидві сторони. Сімейна медіація може допомогти сторонам досягти взаємовигідної угоди, що задовольняє потреби та інтереси обох сторін.

По-третє, сімейна медіація забезпечує збереження гідності та рівності сторін. У процесі медіації обидві сторони мають можливість висловити свої думки та інтереси, а також вільно обговорювати проблему. Медіатор не нав'язує своїх рішень, а лише допомагає сторонам знайти взаємовигідний шлях вирішення конфлікту.

Сімейна медіація є важливим інструментом для врегулювання конфліктів в сім'ї та може допомогти зберегти відносини між сторонами. Застосування процедури сімейної медіації в Україні є актуальним та потрібним.

Стан дослідження. Перспективи розвитку медіації як альтернативного способу вирішення сімейних конфліктів викликає все більший інтерес у наукових колах та серед практиків юриспруденції. Дослідженням цієї проблематики присвятили свої наукові роботи такі вчені, як Н. Бондаренко-Зелінська, М. Поліщук, В. Кудрявцева, Н. Мазаракі, С. Фурса та багато інших. Однак, не зважаючи на вже наявний досвід, потрібне подальше всебічне вивчення медіації у сімейних конфліктах з урахуванням зарубіжного досвіду та практичних рекомендацій.

Мета та завдання курсової роботи. Дослідження особливостей застосування процедури сімейної медіації в Україні, зокрема її правового регулювання, особливостей процедури, її переваг та недоліків.

Відповідно до поставленої мети випливають наступні **завдання:**

- дослідити сутність та ознаки сімейної медіації;
- проаналізувати принципи та завдання сімейної медіації;
- визначити законодавчо визначені повноваження медіатора;
- охарактеризувати функції медіатора під час проведення сімейної медіації в Україні;
- описати процес проведення сімейної медіації в Україні;
- дослідити дотримання конфіденційності та неупередженості в сімейній медіації.

Об'єктом роботи є процедура сімейної медіації в Україні.

Предметом роботи є особливості застосування процедури сімейної медіації в Україні.

Методи дослідження. В курсовій роботі використовувались наступні методи: діалектичний, історичний, аналіз та порівняльно-правові методи.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Налічує всього 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та ознаки сімейної медіації

Медіація - це один з найбільш ефективних способів вирішення конфліктів, який дозволяє сторонам дійти взаємовигідної угоди та запобігти витратам часу та коштів на судові процеси. Незважаючи на те, що цей метод був започаткований у США, він успішно застосовується в багатьох країнах світу, зокрема в Голландії та Німеччині [2, с. 42]. У Голландії медіацію почали застосовувати ще в 1975 році в справах про розлучення, що дало позитивні результати. У Німеччині цей метод також поступово розвивається. В Україні ідея застосування медіації для вирішення конфліктів не є новою, адже вже у 2007 році було прийнято рішення про поширення цього методу на території України.

Як передбачено у статті 3 Закону України «Про медіацію» [15], медіаційний процес може бути використаний для вирішення будь-яких конфліктів (спорів), що виникають у різних сферах правовідносин, зокрема в цивільних, сімейних, трудових, господарських та адміністративних справах. Крім того, медіація може бути застосована під час кримінальних проваджень для досягнення угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним або обвинуваченим. Таким чином, медіація має широкі можливості вирішення конфліктів у різних сферах суспільних відносин.

Сімейна медіація один з найефективніших способів відновити мирні відносини в родині або зберегти гідність при розлученні. Під час медіації медіатор створює безпечне середовище, де сторони можуть вільно висловлювати свої думки та почуття, не боячись осуду або непорозуміння. Завдяки цьому, сторони можуть проаналізувати конфліктну ситуацію та знайти взаємно вигідне рішення, яке задовольняє їхні інтереси та потреби. При цьому, медіатор не приймає рішення за сторони, а лише допомагає їм

знайти компроміс. У результаті, сторони доходять згоди самі, відчуваючи себе поважними та задоволеними вирішенням конфлікту [14].

Так, як в науковій літературі серед українських науковців на даний час ця тема тільки розвивається, вважаємо за потрібне проаналізувати різні погляди щодо поняття «сімейна медіація» в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Наукові погляди щодо визначення поняття «сімейна медіація»

Науковець	Визначення
О. Жовтобрюх	Сімейна медіація - це процес вирішення конфліктів у сім'ї, що забезпечує зниження напруги, поліпшення комунікації та побудову взаєморозуміння [8, с. 128].
І. Ковальова	Сімейна медіація - це форма добровільного врегулювання конфліктів, під час якої медіатор надає можливість сторонам самостійно приймати рішення [11, с. 82].
О. Сіненко	Сімейна медіація - це процес, під час якого використовується нейтральний посередник, щоб допомогти сторонам роз'яснити свої інтереси та потреби [15, с. 157].
О. Бушуєва	Сімейна медіація - це форма врегулювання конфліктів, яка сприяє відновленню взаєморозуміння та зменшенню напруження відносин між членами сім'ї [6, с. 52].
Т. Білоус	Сімейна медіація - це процес, який допомагає сторонам укладати угоди шляхом конструктивної комунікації та взаєморозуміння, зменшуючи рівень конфлікту [3, с. 67-68].

Примітка. Складено автором

Як бачимо, сімейна медіація - це процес вирішення конфліктів у сім'ї, під час якого незалежна третя сторона - медіатор - допомагає сім'ї знайти взаєморозуміння і досягти конструктивного рішення щодо спірних питань. У процесі сімейної медіації, медіатор допомагає членам сім'ї вислухати один одного, зрозуміти точки зору інших і знайти спільний шлях до вирішення конфлікту. Медіатор не нав'язує своїх рішень, а допомагає сім'ї самостійно прийняти рішення, яке буде для неї найкращим. Такий підхід зазвичай забезпечує більш довгострокові та стійкі результати в порівнянні з судовими процесами, адже члени сім'ї знаходять спільне рішення, яке враховує потреби кожного і відповідає їхнім інтересам.

Сімейна медіація може бути корисною для вирішення різноманітних конфліктів у сім'ї, таких як розлучення, виховання дітей, спадщина, взаємини між батьками та дітьми, конфлікти між братами і сестрами, тощо.

Відзначимо на рис. 1.1 основні ознаки сімейної медіації.

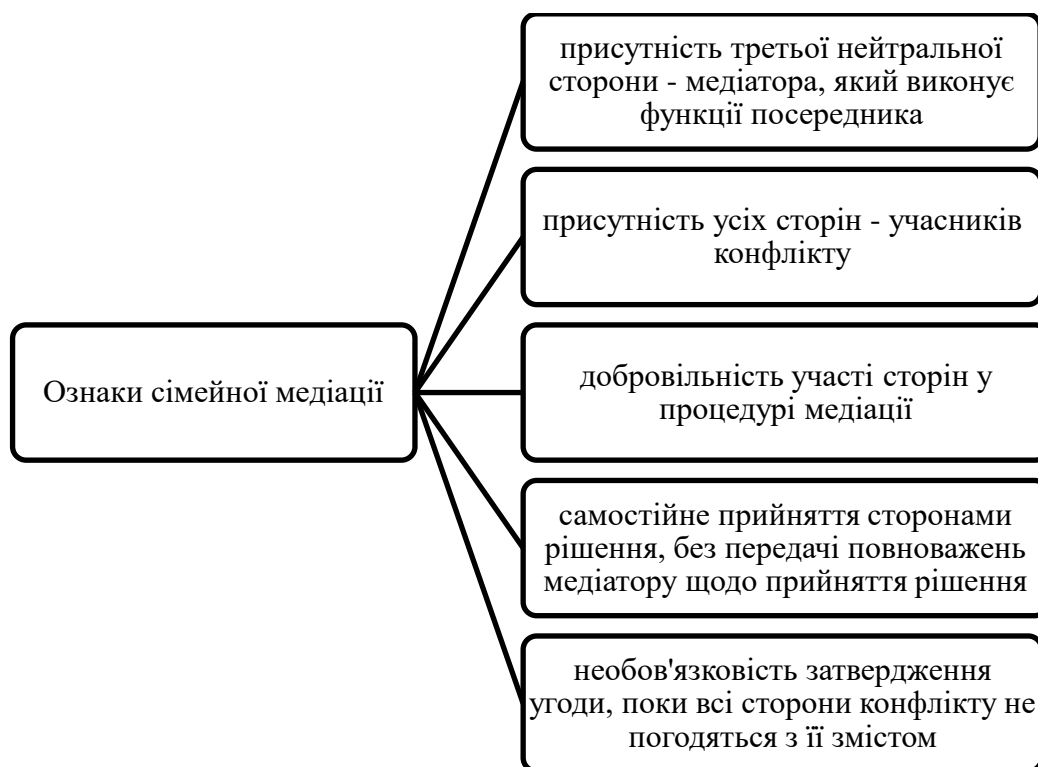

Рис. 2.1 Основні ознаки сімейної медіації

Примітка. Складено автором на основі джерела [23, с. 151-153]

Також, варто розглянути інші твердження щодо особливостей сімейної медіації. До прикладу, Вища школа адвокатури НААУ до особливостей сімейної медіації відносить [16]:

- великий вплив сторонніх осіб на процес медіації та його результати;
- збереження або відновлення стосунків між членами родини;
- можливість залучення дітей до процесу медіації для того, щоб їхні інтереси були враховані;
- наявність проміжних, тимчасових рішень, які дозволяють сторонам побачити позитивні результати від медіації ще до досягнення кінцевої угоди;
- робота в ко-медіації з юристом та психологом, що дозволяє враховувати різні аспекти конфлікту;

– переважна більшість роботи зі сторонами відбувається у форматі спільних зустрічей, що дозволяє сторонам прямо спілкуватися та шукати компромісні рішення.

Як бачимо, ознаками сімейної медіації є присутність третьої нейтральної сторони - медіатора, присутність усіх сторін конфлікту, добровільність участі сторін у процедурі медіації, самостійне прийняття рішень сторонами та необов'язковість затвердження угоди, поки всі сторони не погодяться з її змістом. Додатково, до особливостей сімейної медіації можна віднести вплив сторонніх осіб, збереження або відновлення стосунків між членами родини, можливість залучення дітей до процесу медіації, наявність проміжних рішень, роботу в ко-медіації з юристом та психологом, а також переважну більшість роботи зі сторонами у форматі спільних зустрічей. Особливості сімейної медіації спрямовані на досягнення компромісних рішень та відновлення стосунків між членами родини.

1.2. Принципи та завдання сімейної медіації

Основні принципи сімейної медіації відображають ключові аспекти цього процесу. Перший принцип - конфіденційність - вказує на те, що будь-яка інформація, яка була надана медіатору під час процесу медіації, повинна залишатися конфіденційною і не повинна бути розголошена без попередньої згоди сторін. Цей принцип є важливим для забезпечення довіри між сторонами та зменшення ризику публічного розголошення конфлікту.

Другий принцип - добровільність участі - підкреслює те, що участь в процесі медіації повинна бути добровільною для всіх сторін. Цей принцип дозволяє забезпечити взаємну повагу та сприяє позитивному вирішенню конфлікту.

Третій принцип - незалежність та неупередженість медіатора - вказує на те, що медіатор повинен залишатися нейтральним і не має права викладати свої думки та погляди на питання, що обговорюються сторонами.

Цей принцип дозволяє забезпечити об'єктивність та взаємне повагу між сторонами конфлікту.

Четвертий принцип - рівність сторін - вказує на те, що медіатор повинен створювати умови для того, щоб сторони відчували себе рівними перед ним. Цей принцип допомагає сторонам відкрито спілкуватися та знаходити компромісні рішення. Використання двох медіаторів різної статі в сімейній медіації допомагає забезпечити, щоб ні одна зі сторін не почувалась меншою або недооціненою [20, с. 147].

Загальною метою медіації є досягнення взаємоприйнятної та вигідної для обох сторін рішення в конфлікті. Однак цей процес може бути успішним тільки в тому випадку, якщо всі принципи медіації були дотримані. Зокрема, конфіденційність забезпечує довіру між сторонами та дозволяє їм бути відкритими та чесними під час процесу медіації. Добровільність участі забезпечує взаємне повагу та згоду сторін на досягнення компромісу. Незалежність та неупередженість медіатора дозволяє сторонам самостійно приймати рішення та відчувати, що їхні інтереси розглядаються об'єктивно та нейтрально.

Отже, дотримання основних принципів медіації є важливим для успішного вирішення конфлікту. Використання цієї методики дозволяє досягнути домовленостей, що задовольняють інтереси обох сторін, та зменшити ризик подальших конфліктів.

Також, важливим в сімейній медіації є її завдання. Завдання сімейної медіації полягають у тому, щоб допомогти членам сім'ї вирішити свої конфлікти та досягти мирного, добровільного та стійкого врегулювання спорів. Для досягнення цього мети, сімейна медіація виконує наступні завдання:

- 1) сприяння встановленню та підтриманню відкритого та довірливого комунікаційного процесу між сторонами конфлікту;
- 2) допомога в ідентифікації проблем та потреб сторін, виявленні можливих рішень та взаємно вигідних компромісів;

3) розроблення плану дій для вирішення конфлікту та допомога сторонам у визначенні певних кроків, які необхідно вжити для досягнення спільної згоди;

4) підтримка сторін у процесі виконання узгоджених домовленостей та вирішення можливих післяконфліктних питань [10, с. 58-60].

Аналізуючи ці завдання, можна зробити висновок, що сімейна медіація спрямована на забезпечення глибокої та всебічної підтримки сторін конфлікту у процесі вирішення спору. Цей процес не має на меті «перемоги» однієї зі сторін, а зосереджений на досягненні спільної згоди та взаємно вигідних компромісів. Отже, сімейна медіація має потенціал для покращення відносин у сім'ї та запобігання негативним наслідкам розлучення, що можуть супроводжувати подальшу життєву діяльність всіх членів сім'ї.

Важливо відзначити, що в науковці літературі розрізняють інші завдання сімейної медіації. Науковці стверджують:

- вона повинна поліпшувати спілкування між членами сім'ї. Це важливо, оскільки ефективне спілкування є основою здорових відносин в сім'ї;

- медіація має зменшувати конфлікти між сторонами в спорі. Це може бути особливо важливо у сімейних справах, де конфлікти можуть бути емоційно навантаженими і довготривалими;

- медіація повинна забезпечувати полюбовне вирішення спору, тобто рішення, яке задовольняє інтереси обох сторін. Це може бути важливо для створення мирного та стійкого розвитку відносин у майбутньому;

- медіація повинна забезпечувати безперервність особистих контактів між батьками і дітьми. Це може бути особливо важливо у разі розлучення, коли відносини між батьками та дітьми можуть бути порушені;

- медіація повинна знижувати соціальні та економічні збитки від розлучень і розставань;

- медіація повинна зменшувати час, необхідний для вирішення конфліктів іншими способами. Це може бути особливо важливо в сімейних

справах, де швидке вирішення конфлікту може бути важливим для збереження відносин у сім'ї [21, с. 142].

Загалом, завдання медіації у сімейних справах зосереджені на забезпечення сприятливого середовища для вирішення конфліктів та збереження здорових відносин у сім'ї. Її роль полягає у тому, щоб допомогти сторонам зрозуміти одне одного, знайти компроміс та досягти мирного вирішення спору. Окрім того, медіація може знижувати витрати на юридичні послуги та зменшувати час, необхідний для вирішення спору. Це може бути особливо корисно для сімей, які перебувають у складних фінансових умовах. Таким чином, медіація може бути ефективним інструментом для вирішення сімейних справ та забезпечення здорових відносин у сім'ї.

РОЗДІЛ 2. РОЛЬ МЕДІАТОРА В ПРОЦЕСІ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Законодавчо визначені повноваження медіатора

Повноваження медіатора визначені Законом України «Про медіацію» [15]. Відповідно до цього Закону медіатор має наступні повноваження:

- здійснює підготовку і проведення процедури медіації відповідно до вимог закону та договору про медіацію;
- забезпечує дотримання принципів медіації;
- допомагає сторонам визначити їхні інтереси та потреби;
- допомагає сторонам зробити свідомий та добровільний вибір щодо рішення спірних питань;
- надає сторонам інформацію про різні альтернативи вирішення спірів та наслідки прийняття різних рішень;
- допомагає сторонам взаємодіяти між собою та знаходити взаємоприйнятне рішення;
- веде протокол засідання медіації та допомагає сторонам укладати документи, які містять результати медіації;
- забезпечує дотримання конфіденційності в процесі медіації;
- не має права вирішувати спір між сторонами самостійно;
- не має права застосовувати примусові заходи щодо сторін або зобов'язувати їх до будь-яких дій.
- не має права надавати юридичні консультації сторонам.

Отже, медіатор має на меті допомогти сторонам досягнути взаємоприйнятного рішення в спірній ситуації, враховуючи їхні інтереси та потреби. При цьому, медіатор не має права вирішувати спір самостійно, застосовувати примусові заходи або надавати юридичні консультації. Основними інструментами, які використовує медіатор є спілкування, прослуховування та допомога у вирішенні спірних питань. Важливою частиною повноважень медіатора є забезпечення дотримання принципів

медіації, таких як добровільність, конфіденційність, нейтралітет та імпарціальність.

Також, медіатор може допомагати сторонам відновлювати взаємодію та встановлювати позитивні стосунки, що може бути особливо важливим у випадку спорів між бізнес-партнерами, сім'ями чи сусідами.

У разі, якщо сторони досягли взаємоприйняттого рішення, медіатор допомагає укласти документи, які містять результати медіації та забезпечує їх правову чинність. Звідси можна зробити висновок, що медіатор є важливим фахівцем, який допомагає сторонам вирішувати конфлікти шляхом діалогу та зростання взаєморозуміння, а також сприяє досягненню мирного та взаємовигідного рішення.

З метою забезпечення ефективної та справедливої медіації відповідно до закону України «Про медіацію» [15], медіатор повинен дотримуватися нейтральності та незалежності у відношенні до сторін, органів державної влади та інших учасників конфлікту.

Медіатор не має права займати будь-яку іншу роль у конфлікті, окрім ролі нейтрального посередника. Він не може бути консультантом для будь-якої сторони та надавати їм поради щодо конфлікту, якщо цього не домовилися сторони. Крім того, медіатор не може представляти жодну зі сторін у будь-якому судовому чи арбітражному провадженні, де він був медіатором. Це забезпечує незалежність та об'єктивність медіації, а також довіру до процесу розв'язання конфлікту.

Таким чином, дотримання медіатором правил та принципів медіації, визначених законодавством, є необхідною умовою для успішного врегулювання конфлікту і досягнення мирного порозуміння між сторонами.

2.2. Функції медіатора під час проведення сімейної медіації в Україні

Медіатор під час проведення сімейної медіації в Україні виконує різноманітні функції, що спрямовані на досягнення мети медіації –

досконалого вирішення конфлікту між учасниками сімейного конфлікту. До основних функцій медіатора відносяться ті які передбачено в рис. 2.1

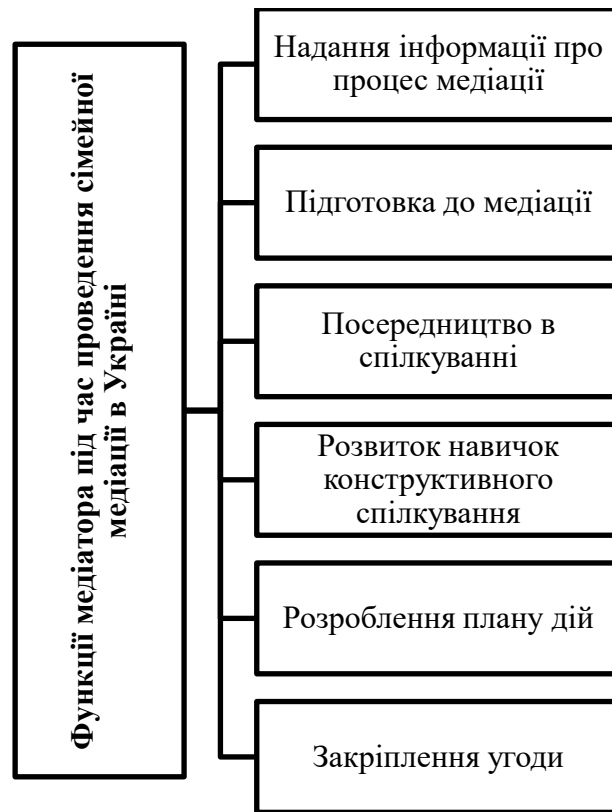

Рис. 2.1 Функції медіатора під час проведення сімейної медіації в Україні

Примітка. Складено автором на основі джерела [18, с. 88; 22, с. 218]

З наведеного рис. 2.1 вважаємо за необхідне зробити більш детальний аналіз даних функцій, зокрема:

- надання інформації про процес медіації: медіатор пояснює учасникам медіації, як буде проходити процес медіації, які є правила і принципи медіації, а також які можуть бути наслідки вирішення конфлікту за допомогою медіації;

- підготовка до медіації: медіатор допомагає учасникам медіації підготуватися до процесу медіації, виробити свої позиції щодо конфлікту та визначити свої цілі;

- посередництво в спілкуванні: медіатор допомагає учасникам медіації знайти спільну мову та взаєморозуміння, допомагає роз'яснити позиції кожної сторони та знайти компромісні рішення;
- розвиток навичок конструктивного спілкування: медіатор вчить учасників медіації ефективно спілкуватися між собою, розвиває навички слухання, виявлення інтересів і потреб кожної сторони та вироблення спільних рішень;
- розроблення плану дій: медіатор разом з учасниками медіації розробляє план дій, що містить у собі умови вирішення конфлікту, визначає чіткі строки та відповідальність за їх виконання;
- закріплення угоди: медіатор закріплює угоду, досягнуту сторонами, у вигляді письмової угоди, яка є підставою для подальшого виконання сторонами її зобов'язань. Угода може бути складена відразу ж після досягнення згоди сторін або пізніше, після врегулювання всіх питань, які були на момент початку медіації. Угода повинна бути підписана сторонами та медіатором і містити детальний опис умов угоди. Підписання угоди не є обов'язковим, але, як правило, сторони прагнуть до його досягнення, оскільки це дозволяє їм уникнути подальшого конфлікту та необхідності звертатися до суду. Закріплення угоди є однією з основних функцій медіатора під час проведення сімейної медіації в Україні.

Отже, медіатор виконує різноманітні функції під час процесу медіації. Окрім безпосереднього посередництва в спілкуванні між сторонами, медіатор також допомагає учасникам підготуватися до медіації, розвиває їх навички конструктивного спілкування та спільного прийняття рішень, а також допомагає закріпити досягнуту угоду.

Медіатор повинен бути готовим пояснити учасникам процес медіації та її правила, оскільки це може вплинути на їх бажання брати участь у медіації. Далі, медіатор повинен допомагати учасникам підготуватися до процесу медіації, щоб вони могли ефективно представити свої позиції та цілі.

Під час медіації, медіатор також повинен допомагати сторонам знайти спільну мову та розробляти компромісні рішення. Важливо, щоб медіатор розвивав навички конструктивного спілкування учасників медіації, а також допомагав їм розробляти план дій, що містить чіткі строки та відповідальність за їх виконання.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРИ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

3.1. Опис процесу проведення сімейної медіації в Україні

Медіаційний процес є складним та структурованим, але його успішність залежить від багатьох факторів, таких як підготовка медіатора, стиль та методика роботи, обрана концепція медіаторської школи та багато інших. Крім того, кожен вид медіації може мати свої власні етапи, кількість та зміст яких може відрізнятись. Проте, незалежно від цього, наявність чіткої послідовності стадій є важливим елементом успішного проведення медіації. Це дає сторонам можливість опрацювати всі розбіжності, знайти компромісні рішення та досягти мирного вирішення конфлікту. Хоча медіаційна процедура не регламентується нормативно-правовими актами, вона є цілісною та гнучкою, що дозволяє медіаторам пристосовувати її до конкретних потреб та ситуацій.

Перед початком медіації важливо провести ефективну премедіацію. Цей етап передбачає не лише налагодження контактів зі сторонами, але й підготовку їх до співпраці та розмови. Медіатор проводить індивідуальні зустрічі зі сторонами конфлікту для діагностики проблеми, визначення тем для обговорення та роз'яснення суті медіації [12, с.232]. Однак, премедіація не обмежується тільки цими завданнями. Її основною метою є переконати сторони, що вони можуть домовитися і знайти оптимальне рішення, яке буде прийнятне для всіх. Наприклад, якщо у конфлікті бере участь розлучене подружжя з дітьми, медіатор ставить на перше місце інтереси дітей, допомагає зберегти батьківські відносини та забезпечити максимально можливий комфорт для всіх учасників конфлікту. Важливо розуміти, що премедіація - це не лише процес підготовки, але і можливість для сторін висловити свої думки та сподівання, щоб забезпечити успішне проходження медіації.

На етапі премедіації медіатор виконує важливу роль у зборі всієї необхідної інформації та попередній діагностиці конфлікту. Крім того, на цьому етапі медіатор повинен визначити медіабельність спору, тобто визначити, чи можна використати медіаційну процедуру для його вирішення. Проте, важливо знати, що медіація не завжди може бути успішною, особливо у випадках, коли сторони не можуть усвідомити всю складність питань, пов'язаних з конфліктом. Крім того, медіація недоцільна у випадках домашнього насильства, тиску, погроз, патологічних поведінкових відхилень, психічних розладів та інших ситуацій, які можуть вплинути на процес комунікації та прийняття рішень. Якщо сторони погодилися на проведення медіації, то укладається угода про її проведення [1, с. 5-8].

Наступним етапом медіації є зустріч сторін та медіатора. Цей етап дозволяє сторонам навчитися безконфліктному спілкуванню з підтримкою медіатора [13, с. 5-7]. Медіатор допомагає сторонам висловлювати свої почуття та потреби, з'ясувати інтереси іншої сторони та розуміти її почуття та дії. В результаті такого спілкування сторони можуть знайти спільне рішення та бути готовими до спільної роботи над вирішенням своїх проблем. Конфліктуючі сторони можуть спілкуватися безпосередньо або через медіаторів, залежно від того, які способи спілкування вони вважають за кращі. Це допомагає зберегти спокій та забезпечити продуктивну роботу над рішенням конфлікту.

На етапі роботи з інтересами та потребами учасників конфлікту перед медіатором постає завдання забезпечити, щоб сторони досягли взаємного порозуміння і повністю усвідомлювали сутність конфлікту, а також створити основу для пошуку рішень, які задовольнятимуть потреби та інтереси кожної із сторін. На цьому етапі медіатор може працювати зі сторонами як індивідуально, так і в групі, залежно від ситуації та потреб учасників. В процесі роботи медіатор допомагає сторонам зрозуміти позиції один одного, виявити спільні інтереси та потреби, а також допомагає сторонам визначити

пріоритетність рішень та знайти варіанти, які можуть задовольнити потреби обох сторін.

Пошук оптимальних варіантів вирішення конфлікту та їх оцінка – це ключовий етап медіаційної процедури, що спрямований на знаходження найбільш прийняттого рішення для сторін. Завдяки допомозі медіатора, учасники спору можуть обрати ефективний спосіб вирішення своїх проблем, який би задовольняв їх потреби. Медіатор перевіряє реалістичність запропонованих варіантів та може залучати до процесу інших фахівців, як от юристів, психологів або інших експертів [19, с. 65]. Наприклад, у разі розірвання шлюбу, коли є малолітні діти, за участі медіатора можуть вирішити питання щодо режиму батьківства, підтримки дітей та поділу майна. Результатом цього етапу є готовість сторін до прийняття рішення та його остаточне узгодження.

Останнім етапом медіаційного процесу є прийняття рішення та оформлення домовленостей. Це дуже важливий етап, оскільки угода повинна бути такою, щоб кожна сторона була задоволена результатом та готова дотримуватися умов, викладених у документі [5, с. 65-66]. Медіатор допомагає сторонам укласти угоду, яка містить чіткий план виходу з конфлікту, визначає права та обов'язки сторін, а також відповідальність кожної з них. Важливо, щоб угода була зрозумілою та логічною, з чітко визначеними термінами та умовами, щоб уникнути можливих проблем у майбутньому [12, с. 273].

У залежності від складності та характеру конфлікту, процедура сімейної медіації може займати різну кількість зустрічей. У більшості випадків це дійсно 4-5 зустрічей тривалістю до трьох годин кожна. Однак, у складних випадках, коли виникають додаткові питання, процедура може тривати кілька місяців. Це пов'язано з тим, що процес сімейної медіації передбачає не тільки вирішення конкретного конфлікту, а й трансформацію ставлення учасників до взаємин взагалі, навчання новим навичкам та форматам безконфліктної взаємодії [7]. Такий формат роботи забезпечує

зміну усвідомлення того, що відбувається, та забезпечує більш стійке відновлення взаємин у майбутньому.

Особливо важливо розглянути ситуацію розлучення батьків і його вплив на психологічний стан та інтереси дітей. Розлучення може бути важкою та стресовою ситуацією для дітей, і може суттєво вплинути на їх майбутнє. Тому важливо, щоб батьки допомогли дітям зрозуміти та прийняти зміни, які відбуваються, та зробити все можливе, щоб підтримувати стабільність та нормальний розвиток їхнього життя. Сімейний медіатор може допомогти батькам та дітям зрозуміти та знайти способи взаємодії, які дозволять їм продовжувати зберігати важливі зв'язки та спільність у батьківських обов'язках. При цьому важливо, щоб спеціаліст враховував психологічні та емоційні потреби кожного члена родини та допомагав їм знайти рішення, яке б відповідало їхнім потребам та було прийнятним для всіх сторін [9, с. 96-97].

Робота з подружніми парами, які перебувають у процесі розірвання шлюбу і хочуть врегулювати конфліктну ситуацію мирним шляхом, часто включає в себе запит про допомогу у взаємодії з дитиною і визнання власної нездатності і нерозуміння того, як краще це зробити. Для таких випадків існує можливість проведення прямої консультації дитини сертифікованим сімейним медіатором, за умови згоди обох батьків. Під час цих зустрічей дитина має можливість відкрито висловити свої думки та переживання стосовно конфлікту між батьками, висловити свої бажання та задати питання, що виникли в зв'язку з розлученням. Розмова з дитиною проводиться сімейним медіатором в присутності або відсутності батьків, залежно від бажання дитини та її здатності відкрито спілкуватися про свої потреби та бажання. Якщо мова йде про роботу з маленькими дітьми, можна використовувати спеціальні проектні методики, щоб зрозуміти їхню мову. Участь дитини в сімейній медіації може допомогти батькам зрозуміти її переживання та почути те, що є для неї найважливішим та найтривожнішим [12, с. 333–334]. Крім того, дитина може брати участь в

сімейній медіації як сторона конфлікту, що стосується поколінь (батьки-діти).

Часто після розлучення батьки захоплюються боротьбою за дітей як за об'єкти власності, забуваючи про те, що діти потребують співпраці та підтримки обох батьків. Саме тому, у роботі з подружніми парами, які перебувають в процесі розірвання шлюбу, сімейний медіатор має забезпечувати увагу до інтересів дитини та сприяти напрацюванню варіантів рішення конфлікту, що задовольнять і батьків, і дітей [12, с. 334]. Це може допомогти зменшити загострення конфлікту та забезпечити більш мирний та сприятливий клімат для всієї родини.

Отже, ефективність сімейного медіатора в розв'язанні конфліктів значно збільшується завдяки високому рівню компетенцій у роботі з емоційними станами. Медіатор допомагає сторонам конфлікту розібратися зі своїми почуттями та емоціями, пов'язаними з ситуацією конфлікту, з метою знайти найоптимальніший шлях вирішення суперечки. Це дозволяє знизити рівень напруги та ворожнечі між сторонами та досягти конструктивного діалогу та взаєморозуміння.

3.2. Дотримання конфіденційності та неупередженості в сімейній медіації

В процесі медіації медіатор грає важливу роль, оскільки від нього залежить результат переговорів. Його професійна компетентність, стресостійкість, вміння контролювати процес та направляти його в потрібному напрямку є ключовими факторами успіху медіації. Медіатор повинен виконувати свою роботу об'єктивно та чесно, проводити медіацію тільки в тих справах, де повинен залишатися неупередженим та забезпечувати конфіденційність.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про медіацію» [15], медіатору важливо дотримуватися принципу конфіденційності. Медіатор та інші

учасники медіації повинні зберігати конфіденційність інформації, яка стала відома під час підготовки до медіації та проведення медіації, якщо інше не встановлено законом або якщо всі сторони медіації не домовилися у письмовій формі про інше.

До конфіденційної інформації відноситься вся інформація про пропозицію та готовність сторін конфлікту до участі у медіації, факти та обставини, висловлені судження та пропозиції сторін медіації щодо врегулювання конфлікту, а також зміст угоди за результатами медіації. Якщо медіатор отримав від однієї сторони конфіденційну інформацію, то він може розкрити таку інформацію іншій стороні лише за згодою сторони, яка надала таку інформацію. Це забезпечує додатковий рівень захисту конфіденційної інформації.

Особи, які порушують конфіденційність, несуть відповідальність перед законом. У разі пред'явлення стороною медіації вимог до медіатора щодо невиконання чи неналежного виконання умов договору про проведення медіації, медіатор звільняється від обов'язку збереження конфіденційної інформації в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів. У такому разі суд та інші органи зобов'язані вжити заходів для збереження конфіденційності інформації, яка була розкрита в межах цього захисту прав та інтересів.

Таким чином, збереження конфіденційності є важливою складовою медіації, оскільки це дозволяє сторонам вільно висловлюватися та пропонувати рішення без страху, що ці інформації будуть розголошені третім особам. Крім того, це забезпечує довіру між сторонами та медіатором і допомагає створити сприятливу атмосферу для досягнення взаємовигідних рішень.

Центральною ідеєю процесу медіації є неупередженість. Якщо медіатор не здатен забезпечити процес безпристрасності, він має припинити медіацію. Медіатор повинен уникати будь-якої поведінки, яка може створити враження

упередженості щодо однієї зі сторін. Якість процесу медіації залежить від того, наскільки сторони мають впевненість у безсторонності медіатора.

Однак, важливо не переплутати безсторонність з відсутністю інтересу в конфлікті. Медіатор повинен виявити свої власні інтереси в конфлікті та відмовитися від проведення медіації, якщо це може вплинути на його безпристрасність. Якщо медіатору невідомо, чи його інтереси можуть вплинути на процес медіації, то він має порадитися зі сторонами та прийняти рішення про дальші дії.

Зокрема, ст. 7 Закону України «Про медіацію» [15], законодавець вкладає великий акцент на дотримання нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора під час проведення сімейної медіації. Медіатор не може суміщати свою роль з іншими учасниками медіації, надавати консультації та рекомендації щодо прийняття рішення, приймати рішення по суті конфлікту та бути представником або захисником будь-якої із сторін у конфлікті, в якому він є чи був медіатором.

Також забороняється втручання органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, посадових та службових осіб, фізичних осіб під час підготовки та проведення медіації, що є важливим аспектом забезпечення неупередженості медіатора.

Відповідно до даної статті дотримання принципу неупередженості в сімейній медіації вказує на необхідність дотримання медіатором нейтральності та незалежності від будь-яких сторін, які беруть участь в вирішенні конфлікту. Медіатор може надавати консультації та рекомендації стосовно порядку проведення медіації та фіксування її результатів, що також підтримує принцип неупередженості та допомагає сторонам досягти взаємопорозуміння.

Дотримання даного принципу є дуже важливим елементом в сімейній оскільки за допомогою цього відбувається:

– забезпечення об'єктивності і незалежності процесу медіації. Медіатор повинен бути нейтральним у відношенні до обох сторін конфлікту

та не повинен займати жодної з них. Це допоможе забезпечити об'єктивний підхід до розв'язання конфлікту та запобігти втручанню від імені будь-якої сторони;

– підвищення довіри сторін до процесу медіації. Якщо сторони відчують, що медіатор не є на боці будь-якої зі сторін, вони будуть більш нахильні довіряти процесу медіації та сприймати його результати як справедливі;

– запобігання збільшенню конфлікту. Якщо медіатор буде почуватись на боці будь-якої зі сторін, це може погіршити конфлікт та збільшити його інтенсивність. Таким чином, дотримання принципу неупередженості є важливим фактором для забезпечення успішного розв'язання конфлікту.

Отже, дотримання принципу неупередженості є необхідним у сімейній медіації, оскільки воно допомагає забезпечити об'єктивність процесу, підвищує довіру сторін до медіації та запобігає збільшенню конфлікту.

ВИСНОВКИ

Сімейна медіація - це процес вирішення конфліктів у сім'ї, під час якого незалежна третя сторона - медіатор - допомагає сім'ї знайти взаєморозуміння і досягти конструктивного рішення щодо спірних питань. У процесі сімейної медіації, медіатор допомагає членам сім'ї вислухати один одного, зрозуміти точки зору інших і знайти спільний шлях до вирішення конфлікту. Медіатор не нав'язує своїх рішень, а допомагає сім'ї самостійно прийняти рішення, яке буде для неї найкращим. Такий підхід зазвичай забезпечує більш довгострокові та стійкі результати в порівнянні з судовими процесами, адже члени сім'ї знаходять спільне рішення, яке враховує потреби кожного і відповідає їхнім інтересам.

Ознаками сімейної медіації є присутність третьої нейтральної сторони - медіатора, присутність усіх сторін конфлікту, добровільність участі сторін у процедурі медіації, самостійне прийняття рішень сторонами та необов'язковість затвердження угоди, поки всі сторони не погодяться з її змістом. Додатково, до особливостей сімейної медіації можна віднести вплив сторонніх осіб, збереження або відновлення стосунків між членами родини, можливість залучення дітей до процесу медіації, наявність проміжних рішень, роботу в ко-медіації з юристом та психологом, а також переважну більшість роботи зі сторонами у форматі спільних зустрічей. Особливості сімейної медіації спрямовані на досягнення компромісних рішень та відновлення стосунків між членами родини.

Основними принципами сімейної медіації є: конфіденційність; добровільність участі; незалежність та неупередженість медіатора; рівність сторін.

Завдання медіації у сімейних справах зосереджені на забезпечення сприятливого середовища для вирішення конфліктів та збереження здорових відносин у сім'ї. Її роль полягає у тому, щоб допомогти сторонам зрозуміти одне одного, знайти компроміс та досягти мирного вирішення спору. Окрім

того, медіація може знижувати витрати на юридичні послуги та зменшувати час, необхідний для вирішення спору. Це може бути особливо корисно для сімей, які перебувають у складних фінансових умовах. Таким чином, медіація може бути ефективним інструментом для вирішення сімейних справ та забезпечення здорових відносин у сім'ї.

Медіатор має на меті допомогти сторонам досягнути взаємоприйняттого рішення в спірній ситуації, враховуючи їхні інтереси та потреби. При цьому, медіатор не має права вирішувати спір самостійно, застосовувати примусові заходи або надавати юридичні консультації. Основними інструментами, які використовує медіатор є спілкування, прослуховування та допомога у вирішенні спірних питань. Важливою частиною повноважень медіатора є забезпечення дотримання принципів медіації, таких як добровільність, конфіденційність, нейтралітет та імпарціальність.

Медіатор виконує різноманітні функції під час процесу медіації. Окрім безпосереднього посередництва в спілкуванні між сторонами, медіатор також допомагає учасникам підготуватися до медіації, розвиває їх навички конструктивного спілкування та спільного прийняття рішень, а також допомагає закріпити досягнуту угоду.

Ефективність сімейного медіатора в розв'язанні конфліктів значно збільшується завдяки високому рівню компетенцій у роботі з емоційними станами. Медіатор допомагає сторонам конфлікту розібратися зі своїми почуттями та емоціями, пов'язаними з ситуацією конфлікту, з метою знайти найоптимальніший шлях вирішення суперечки. Це дозволяє знизити рівень напруги та ворожнечі між сторонами та досягти конструктивного діалогу та взаєморозуміння.

Дотримання та збереження конфіденційності та неупередженості є важливою складовою медіації, оскільки перший дозволяє сторонам вільно висловлюватися та пропонувати рішення без страху, що ці інформації будуть розголошені третім особам, а другий є необхідним у сімейній медіації,

оскільки воно допомагає забезпечити об'єктивність процесу, підвищує довіру сторін до медіації та запобігає збільшенню конфлікту. Крім того, це забезпечує довіру між сторонами та медіатором і допомагає створити сприятливу атмосферу для досягнення взаємовигідних рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко В.Г., Бородіна Т.В. Медіація як спосіб вирішення сімейних конфліктів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія» серія «Філософія». 2018. Вип. 25. С. 5-8.
2. Барановська І.В., Крижанівська Н.М. Медіація як ефективний спосіб врегулювання трудових конфліктів. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право, 2019. Вип. 47. с. 41-45.
3. Білоус Т. С. Роль сімейної медіації у вирішенні конфліктів у сім'ї. Наукові праці Київського університету права, національної академії наук України, 2019. №1(49). С. 67-70.
4. Богданова Н.В., Мельничук О.В. Сімейна медіація: принципи, технології, етика. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 2019. №15. С. 31-38.
5. Бондаренко Л. Медіація в Україні: стан та перспективи розвитку. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2018. 10. С. 64-68.
6. Бушуєва О. В. Сімейна медіація як форма врегулювання конфліктів у сім'ї. Право та державне управління, 2016. № 2(32). С. 51-54.
7. Головченко А. Роль сімейної медіації в ефективності вирішення сімейних спорів. URL: <http://rtp.com.ua> (дата звернення 30.04.2023)
8. Жовтобрюх. Сімейна медіація: особливості та переваги вирішення конфліктів у сім'ї. Педагогічний дискурс, 2018. Вип. 24. С. 127-133.
9. Іванова І. Медіація в розв'язанні конфліктів в сім'ї. Право і безпека. 2019. № 1 (46). С. 95-99.
10. Іванюк О.І. Сімейна медіація як альтернативний спосіб вирішення конфліктів. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, 2021. №1. С. 57-64.
11. Ковальова І. І. Сімейна медіація як шлях вирішення конфліктів у сім'ї. Проблеми законності, 2018. Вип. 28. С. 81-87.

12. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник /авт.кол: Т. Білик, Р. Гаврилук, І. Городиський та ін.; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса: Екологія, 2019. 456 с.
13. Медіація як засіб врегулювання конфліктів: досвід та перспективи в Україні / В.Г. Бабенко, Т.В. Бородіна // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія», 2018. Вип. 6. С. 5-10.
14. Про альтернативне вирішення спорів. URL: http://ukrmediation.com.ua/ua/about_center/on_alternative_dispute_resolution/?&print=1 (дата звернення 30.04.2023)
15. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1875-20> (дата звернення 30.04.2023)
16. Сімейна медіація: поняття та особливості. Вища школа адвокатури НААУ. URL: <https://www.hsa.org.ua/osoblyvosti-roboty-advokata-v-simejnih-mediatsiyi-zaluchennya-suprovid-dokumentoobig/> (дата звернення 30.04.2023)
17. Сіненко О. О. Сімейна медіація як метод вирішення конфліктів у сім'ї. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України, 2018. № 5. С. 156-163.
18. Смаглюк І.В. Особливості медіації в сімейних конфліктах. Актуальні проблеми сучасного права та державного управління : збірник наукових праць. 2019. Вип. 2 (11). С. 87-90.
19. Соцька Ю. І., Годлевська І. В. Медіація як альтернатива судовому розгляду спорів. Правові та економічні аспекти управління, 2019. Вип. 2(37). С. 64-69.
20. Степаненко О. І. Сімейна медіація: особливості та ефективність в Україні. Право України, 2019. № 1. С. 146-151.
21. Франкова Л.І., Чернікова І.В. Сімейна медіація як засіб розв'язання конфліктів у сучасному світі. Наукові записки Тернопільського

національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Серія: Педагогіка, 2020. № 2. С. 141-147.

22. Харченко О.М. Медіація в сімейних відносинах: теоретичний аспект та практика застосування в Україні. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2019. Вип. 86. С. 217-225.
23. Харченко О.М., Смаглюк І.В. Особливості застосування медіації у сімейних конфліктах. Актуальні проблеми сучасного права та державного управління: збірник наукових праць, 2019. № 3. С. 149-153.